

Универзитет уметности у Београду

Факултет ликовних уметности

Рајићева 10, Београд

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА И ПИСАНОГ РАДА

НЕВЕСТИН УНУТРАШЊИ МОНОЛОГ – ФИГУРАЛНЕ ПРЕДСТАВЕ ЖЕНСКИХ ОБЛИЧЈА
кандидаткиње Биљане Поповић

На седници Наставно-уметничко-научног већа ФЛУ, одржаној 06. јуна 2019. године именована је Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта **НЕВЕСТИН УНУТРАШЊИ МОНОЛОГ – ФИГУРАЛНЕ ПРЕДСТАВЕ ЖЕНСКИХ ОБЛИЧЈА**, кандидаткиње Биљане Поповић:

мр Вељко Лалић, редовни професор, ФЛУ у Београду

др Никола Шуица, редовни професор ФЛУ у Београду

др ум. Радош Антонијевић, ванредни професор ФЛУ у Београду

др. ум Јелена Трајковић, доцент ФУ у Нишу

др ум. Оливера Парлић, ванредни професор ФЛУ у Београду у својству ментора.

Комисија Наставно-уметничко-научном већу Факултета ликовних уметности у Београду подноси следећи извештај:

ИЗВЕШТАЈ

Биографија кандидата

Биљана Поповић је 2005. године завршила петогодишње студије вајарства на Факултету ликовних уметности у Београду у класи професора Славољуба Радојчића. Од 2007. године чланица је УЛУС-а. Радови јој се налазе у приватним колекцијама, као и у колекцији Музеја

Тера у Кикинди. Добитница је Награде ФЛУ за најбољи цртеж у конкуренцији студената од 3. до 5. год. и Откупне награде Медицинског факултета у оквиру изложбе вајарских радова студената ФЛУ.

Самосталне изложбе

- 2019. Невестин унутрашњи монолог, галерија задужбине Илије М. Коларца, Београд
- 2014. Бравура на лицу бола, Галерија куће Војновића, Инђија
- 2013. Сенсометрија, скулптуре, Галерија *Terra*, Кикинда
- 2012. Сенсометрија, скулптуре, Галерија Савремене уметности Смедерево
- 2008. Змија у недрима, Дом Омладине Београд
- 2008. Све смо ми невесте, Мала Галерија УЛУПУС, Београд

Колективне изложбе

- 2017. – Интернационална изложба српских уметника у Македонији, Галерија Удружења ликовних уметника Македоније, Скопље, Македонија
- 2017- *SCULPTURE NETWORK*, у сарадњи са уметничком групом Димензија вајарском секцијо УЛУС; галерија Цвијета Зузорић, Београд
- 2015 – Изложба скулптура насталих на међународном симпозијуму *Terra*, Кикинда, Србија
- 2014 – Годишња изложба студена ФЛУ, 2. Година докторских студија, вајарски одсек, Београд
- 2013 - Годишња изложба студена ФЛУ, 1. Година докторских студија, вајарски одсек, Београд
- 2011- Мала галерија Студентски град, Жена које нема, аутор изложбе историчарка уметности Нена Даковић, Београд
- 2011- Изложба скулптура насталих у колонији Тераторија (Кикинда), Кнез Михајлова улица, Београд
- 2010-Изложба у оквиру пројекта Медитеран, аутор историчарка уметности Нина Мудринић, Београд.
- 2010 - Изложба скулптура насталих у колонији Тераторија (Кикинда), Кнез Михајлова улица, Београд
- 2009 - Изложба скулптура насталих у колонији Тераторија (Кикинда), БЕЛЕФ, Кнез Михајлова улица, Београд
- 2009- Продајна галерија СИНГИДУНУМ, Кнез Михајлова улица, Београд
- 2008- Изложба Колаж и асамбалаж, мала галерија УЛУПУДУС, Београд
- 2007- Јесења изложба, Павиљон Цвијета Зузорић, Београд
- 2007- Изложба скулптура ЗД, мала галерија УЛУПУДУС-а, Београд
- 2007- Изложба примљених чланова УЛУС-а, Павиљон Цвијета Зузорић, Београд
- 2006- Изложба дипломирних студената ФЛУ, Дом Војске Југославије, Београд
- 2004- Сајам уметности, Нови Сад
- 2004 и 2005. - Изложба новогодишњих честитки, Културни центар Београда.
- 2004- Факултет драмских уметности, Београд.

2004- Изложба студената уметности Србије и Црне Горе Вашар уметности, Атеље 212, Београд

Биљана Поповић је учесница 33. Међународног симпозијума скулптуре у теракоти *Terra* одржаног 2014. године у Кикинди и њени радови се налазе у склопу сталне поставке истоименог музеја у Кикинди.

Такође Биљана Поповић је добитница следећих награда:

2003. - Награда ФЛУ за најбољи цртеж у конкуренцији студената од 3. до 5. год., Београд.

2003.- Откупна награда медицинског факултета у оквиру изложбе вајарских радова студената ФЛУ, Београд.

Од 2007. године чланица је УЛУС-а

Детаљна анализа докторског уметничког пројекта

Докторски уметнички пројекат **НЕВЕСТИН УНУТРАШЊИ МОНОЛОГ – ФИГУРАЛНЕ ПРЕДСТАВЕ ЖЕНСКИХ ОБЛИЧЈА**, кандидаткиње Биљане Поповић јесте скулпторско истраживање које настоји да пружи одговор на бројна питања потраге за сопством.

Поставка људских фигуралних представа, скулптура изведених у теракоти, представљених у галерији Коларчеве задужбине креира интимни простор породичних (и личних) констелација у јавном простору галерије. Супротстављајући ова два појма (интимно и јавно) ауторка ствара могућност преображаја унутарњег, интимног монолога у дијалог са публиком, што је један од примарно дефинисаних циљева. Скулптуре, конципиране на овакав начин, изражених психолошких стања и интригантних гестуалних покрета би требало да покрену процес уживљавања или емпатије код публике, односно да нас покрену на размишљање о сопственим капацитетима емпатије према другоме. Радови су промишљани и реализовани као вид обраћања другоме у нади да смо сви ми осетљива бића, способна на емоционалну реакцију.

У свом докторском уметничком пројекту, трагајући за обличјем другог, првенствено својих предака, Биљана Поповић настоји да уобличи слојеве сопственог идентитета, стварајући узбудљиву мрежу односа која никада није једнозначна, нити једносмерна: ми обликујемо али у том процесу и бивамо обликовани. Психички живот и стање индивидуе материјализују се у фигуралним представама, док анатомска истинитост тела уступа место материји земље која постаје место сећања. Записи у глиненом телу јесу посебна врста текста онтолошког карактера који неминовно упућује на материју и супстанцу од које смо саздани.

Поставком скулптура у простору галерије, ауторка креира специфичан амбијент, мизансцен, простор за догађај у коме се мешају скулптуре и посматрачи/публика.

Текст који прати докторски уметнички пројекат има 105 страну, репродукције (46 ауторкиних радова и 40 референтних примера из историје уметности) и састоји се од десет поглавља. Поред уводних и закључних разматрања, структуру писаног рада чине следеће целине: *Унутрашњи монолог; Невестин унутрашњи монолог; Жена; Веста или невеста; Бити или не бити; Вајање у времену/простору; Вајарска игра/глина /материјализација; Покрет/међупокрет.*

Након *Увода*, у коме се наводе разлози и потребе за оваквом формом скулпторског бављења, у поглављу *Унутрашњи монолог*, читалац је упознат са психолошком основом овог истраживања. Унутрашњи монолог је суптилна форма обраћања нама самима која је формирана и форматирана нашим искуством бивања у свету, али истовремено она је и својеврсан диктат који утиче на наше понашање. Разоткривање каузалности и механизма који управљају нашим поступцима, а непосредно су проистекли из унутрашњег монолога, преноси се на процесе скулпторског обликовања и материјализације у глини. Дајући психолошки осврт и главне карактеристике унутрашњег монолога, ауторка долази до тезе да је заправу увек у питању дијалог. *У уметности, уметник користи одабрано изражајно средство, одређени медиј, чијим посредством отелотворује своје унутарње дијалошко-монолошке садржаје, претварајући их у дело, новог дијалошког потенцијала.*

Поглавље које следи: *Невестин унутрашњи монолог*, бави се полазним тачкама овог уметничког истраживања, афинитетом и неком врстом страсти према ономе што се догодило у прошлости, пре овог садашњег живота. Ова страст се најочигледније читава у наклоности према фотографији, аналогној, ахроматској и њеној особини да сажима у себи различита времена, чија нас светлост, попут давно угашене звезде додирује у овоме тренутку. Поред улоге фотографије у свом истраживачком процесу, ауторка у овом поглављу разматра и достигнућа Јунговске психологије коју узима као једно од основних методолошких средстава. Такође, осим класичних психотерапеутских метода, Биљана Поповић, наводи и алтернативна, искуства трансгенерацијске психотерапеутске методе попут *Породичних констелација*, којима се руководила приликом свог истраживања. Претходно наведеним методама, путања нас води до *осветљавања „Невесте“* као урођеног духовног бића које је у средишту психе.

Надовезујући се на претходна разматрања, у поглављу *Жена*, анализира се лична уметничка методологија у односу на Јунгов став да свако мора да пронађе свој лични мит. Ова анализа, базирана на раду Кларисе Пинколе Естес и Џин Болен, бави се Женом – невестом, кроз коју проговара и лично искуство али и глас предходних генерација. Њен

унутрашњи монолог се записује у глини, творећи скулптуралне форме жене и њених обличја, кроз које (унутрашњи монолог) тежи да се преобрати и проговори „наглас“. Пажња ауторке је усмерена на разоткривање архетипских форми које могу бити препознате као типично женске.

У оквиру овог поглавља, у подцелини *Типологија жене (Јунговски типови женског идентитета)* компаративном анализом ауторка примере женске репрезентације из историје уметности сучељава са својим скулптурама, у којима оне функционишу као својеврстан антипод у односу на историјске идеалне представе.

У поглављу *Веста или невеста*, ауторка се бави се појмом невесте са историјске и културно-социолошке позиције, разоткривајући начине којима су се ови садржаји утискивали у тело. Ова анализа осветљава противуречности које се крију унутар значења самог појма *Невеста*, које нису само супротстављене позиције већ чине динамички скуп. Као крајње исходиште читава се слобода, тј. истинско биће (један од синонима Невести) што и јесте предмет ауторкиног истраживања. Динамика скупа *везати се за* и *ослободити се од*, нужно се повезује са страховима, посебним психичким стањима која се поред проживљених траума најдубље утискују у тело и обликују га. Укратко, претходно наведено јесте једна од кључних теза у овоме истраживању и „алат“ којим се дошло до скулпторалних обличја. *Тајне које су поверне глини увек пронађу неки транспарентни „кут“, где ће доћи до ваздуха и „прогледати“, у исти мах и угледати данак, и платити „данак“ опет, кроз погледе (других).*

Бити или не бити поглавље, пратећи логику потраге за Невестом-истинским бићем, води нас у онтолошка разматрања. Позивајући се на Ж. Дериду и Мерло-Понтија, ауторка се у своме раду руководи ставом да дело у релацији са посматрачем кроз психичке процесе идентификације, пројектовања и преношења неизбежно постаје тело, а самим тим и биће. У том смислу ликовно дело „јесте“ тело, чиме заузврат постаје биће или субјекат. Ова разматрања о телу рада (скулптуре) у неком смислу јесу и одбрана бића и линија раздвајања у односу на чисту симулацију. Онтологија истражује објективно дата својства уметничког дела, са циљем да разоткријемо биће у уметности. Та својства постоје уграђена у материју, тада је примарни задатак истражити структуру, а на тај начин и постојање дела. Тачније, улажењем у дубље истраживање материје, указује се на слојевиту структуру дела у којем оно, уметничко обитава.

Дотакавши се у претходном поглављу питања смрти и начина којима су људи кроз историју настојали да је победе и очувају биће кроз продуковање артефаката (од мумија, до фотографија) у поглављу *Вајање у времену/простору*, ауторка се бави концептом времена, свесна чињенице да није могуће дати коначан одговор на питање шта је време. Сам наслов поглавља преузет је из од редитеља Андреја Тарковског, на чије ставове се ауторка позива.

Меморија (лична) и фотографија, нарочито њена временска компонента јесу кључни појмови и методолошка средства која се разматрају.

У претходним поглављима, ауторка се бавила теоријским и поетским основама свога рада, откривајући мрежу односа и утицаја који су конституисали скулпторске форме. У наредном поглављу *Вајарска игра / глина / материјализација*, она анализира свој рад и његову материјализацију уважавајући примарност и особеност изабраног материјала-глине. *Тајне које су поверне глини увек пронађу неки транспарентни „кут“, где ће доћи до ваздуха и „прогледати“, у исти мах и угледати данак, и платити „данак“ опет, кроз погледе (других).*

У закључном поглављу *Покрет/међупокрет*, ауторка се бави покретом у скулптури, схваћеним не само као начин да се превазиђе статичност и приближи животној покретљивости, већ и говор намера и хтења тела. Говор тела, као средство рефлексije индивидуалних образаца осећања и мишљења је анализиран кроз скулптуре Невести, при чему се издваја онај значајни тренутак покрета, међупокрет, који је истовремено и стање и кретање. Такође, ови наговештаји кретања тела, укључују и идеју о мизансцену, чиме ауторка доводи у везу поставку радова у галеријском простору и интеракцију као и кретање публике у односу на скулптуре.

Критички осврт на докторски уметнички пројекат и оцена остварених резултата

Докторски уметнички пројекат Биљане Поповић успоставља везе између теоријског и практичног рада, чије исходиште је изложба скулптура у теракоти, у Галерији Коларчеве задужбине. Истраживачки поступак је базиран на инердисциплинарном поступку који укључује психологију, фотографију, сценске уметности, док се истраживање у оквиру теорије ликовне уметности догодило *post festum* отривши занимљиве могућности и перспективе наредних пројеката. У времену када је фигурација у скулптури пред сталним испитом и под извесним знаком питања, као превазиђена форма, рад Биљане Поповић брани ову скулпторску позицију, третирајући фигурацију као отворен систем, а не као шаблон. Ауторка се у својој раду креће по опасној зони ризика која даје њеном уметничком остварењу узбудљиву ноту непредвидљивости у којој је могуће наћи нова значења. Снага реализам скулптура Биљане Поповић, долази из унутрашњих стања психе, који јесу својеврсна реалност такође.

Такође, женска обличја скулптура Биљане Поповић стављају на тест и наше схватање лепоте, наглашавајући у овој процени нераскидиву везу између унутрашњих садржаја и њихове појаве/материјализације у простору.

Закључак комисије

Комисија закључује да је докторанткиња Биљана Поповић у практичном делу докторског уметничког пројекта ***Невестин унутрашњи монолог – фигуралне представе женских облича*** и успешно реализованом изложбом достигла висок уметнички квалитет, а текстуалним делом рада веома јасно мапирала путеве свог уметничког поступка. На основу укупне оцене докторског уметничког пројекта ***НЕВЕСТИН УНУТРАШЊИ МОНОЛОГ – ФИГУРАЛНЕ ПРЕДСТАВЕ ЖЕНСКИХ ОБЛИЧА*** кандидаткиње Биљане Поповић, Комисија предлаже Наставно-уметничком-научном већу Факултета ликовних уметности у Београду да прихвати Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта, који би, затим са Предлогом одлуке био достављен Сенату Универзитета уметности, на чијем заседању би се донела одлука о усвајању и кандидаткиња упутила на усмену одбрану.

мр Вељко Лалић, редовни професор, ФЛУ у Београду

др Никола Шуица, редовни професор ФЛУ у Београду

др ум. Радош Антонијевић, ванредни професор ФЛУ у Београду

др. ум Јелена Трајковић, доцент ФУ у Нишу

др ум. Оливера Парлић, ванредни професор ФЛУ у Београду у својству ментора.